

מסורת הש"ס

א) נזכרות כה' ועי' ע"י מדרים עבג, ט' רש"ל ג' דהשפא, רש"ל, ד' יח' ממחלה, ט' ז"ל דמוכר, ו)ועי'ע חס' ב"מ ט: ד"ה כל דבין, ו) ס"א כדמפרש והיט' רשבי"א לקמן, ח' רש"ל מ"ו, טו') נע' חס' צטורות לא: ד"ה א"כ וע' תוספות מ"ק ככ: ד"ה ולשמחת, ו') לפחות יותר מרובע כל"ל רש"ל.

הגהות הב"ח

א) תוס' ד"ה פחות וכו' ע"י למר דקא' בתוך השדה כדאפרש. ז"כ רומז על מה שכתב בסמך ד"ה אלא לאו כסם רשבי"א:

מוסף רש"י

אלא מהבא לידא למשמע מינה. ודלא ממתי' לאו כולה דוקא, אלא חדא מנייהו דוקא, או רישא או סופא, ומנא חידך אטו ההוא ולא ידעינן הי מניייהו דוקא דנמנר מניה (שבת כ"א,ב).

מוסף תוספות

א. והיינו לישנא דכל דבר שבמדה. ריעיב"א, ב. [ד]כשהסכימו קודם שימדוד ליכא פקידא כולי האי. שס. ג. ומסקנא דסתמא כהן חסר הן יתר דמי ומתני' דתנא הן חסר הן יתר ולא תנא בית כור סתמא, לאשמועינן דאפי' בהן חסר הן יתר, יתר מכאן יפשו חשבון. ר"ן, ועיין לקמן מורה"א. ד. והכי תלי תניא ברלא תניא. רמב"ן, ועיין ר"ן. ה. דכשהם יתור מארבעה קבין מצטופרים בשלשים החסרון אבל בפחות מארבעה קבין בטלים אנב שדה ואינם בכלל החסרון. שעמ"ק כסם חס' להל"ש. עי' ריעיב"א.

אלא מהא ליכא למשמע מינה. דלגופה אינטרין ומשום סיפא דקתני מדה כחבל אני מוכר לך הן חסר הן יתר ציטל הן חסר הן יתר מדה כחבל דחפוס לשון אחרון הלכך אינטרין למתני כרישא היכא דאמר ליה האי או האי דלולין בתר ההוא לישנא דאמר ליה אכל כסיפא דאמר למרוייהו וסותרין זה את זה הלך אחר האחרון: **כדים כור עפר**. משמע קרוב לבית כור דמתחזי כבית כור אכל לא הוי בית כור ממש אלא או פחות או יותר: **הן חסר נו'**. כלומר או שאמר לו בית כור עפר הן חסר הן יתר אני מוכר לך: **הגיעו**. אכולהו הנך תלתא לישני קאי: **פרושי קמפרש**. דהן חסר הן יתר דסיפא ארישא קאי דקתני בית כור עפר אני מוכר לך וה"ק האומר לחצירו בית כור עפר אני מוכר לך ל"ש אס אמר לו כבית כור עפר אני מוכר לך ולא שנא אס אמר לו לצטוק

הן חסר הן יתר לאחר שאמר בית כור עפר אני מוכר לך כבית כור עפר אני מוכר לך ולא שנא אס אמר לו לצטוק כור עפר אני מוכר לך דבתרוייהו אמרינן הגיעו: **א"כ אני מוכר לך אני מוכר לך כו'**. אס אימא דפרושי קמפרש הכי ה"ל למיתני בית כור עפר כבית כור עפר הן חסר הן יתר אני מוכר לך: ומקשינן ליפוט כחו של מוכר אמרי' אכל יפוט כחו של לוקח לא חיישינן מידי. דלפ"י היכא דחפץ הלוקח לקנות את המותר כדי שלא יכנס זה המוכר בשדהו לא כפיין למוכר למכור בתמיה: **שנעס קבין ומחא לנור**. היינו נמי רובע לסאה דקתני במתני': **כופין אס המוכר למכור**. את המותר ללוקח אס הלוקח רוצה לקנותו כדי היכי דכופין את הלוקח ליקח משום מקנת המוכר שלא יהא נפסד ההוא מיעוט קרקע דכופין על מדת קדוש ה"ג עבוד רצנן תקננא ללוקח שיהו כופין את המוכר למכור לו ההוא מיעוט קרקע כדי שלא ידרוס אכל חזי למידה ההוא פורתא וה"ל זה נהנה וזה אינו חסר: ומשני **הסס כגון דהוה יקירא**. כלומר לעולם כדי ליפות כחו של מוכר אמרי' ליפות כחו של לוקח לא אמרינן דלעולם לא כפיין המוכר למכור צעל כרחו המותר אלא אס רצה מוכר יחזיר לו לוקח קרקע דקתני מתני' והאי דקתני כופין את המוכר למכור לא למכור ממש את הקרקע צעל כרחו אס רצה שתחזור לו אלא הכא צמאי עסקינן כשהמוכר חפץ למכרה ללוקח שיחזיר לו זה מעות למוכר כמו שייפו חכמים כחו של מוכר שאס רצה יחזיר לו לוקח מעות והך ארעא הוה יקירא מעיקרא בשעת מכירה והשתא זול ארעמתא והוא רוצה לכפות את הלוקח שיחזיר לו דמי המותר כפי שעת היוקר דמעיקרא והיינו דקתני כופין את המוכר למכור כשעת הזול דעכשיו: **דאמרי' ליה**. למוכר אי ‏‏‏לאתה ‏^א ארעא [המותר] יבצת ליה ומעות אתה רוצה שיחזיר לך שקול מאותו [המותר] מעות כוולא דהשתא דדי לך אס ייפו חכמים כחך לתלות בך מכר המותר צמעות או חזרת קרקע

היכא דליכא הפסד ללוקח דה"ל זה נהנה וזה אינו חסר אכל או טול קרקע שלך והאי דקתני ואת הלוקח ליקח היינו שאס חפץ מוכר ליתנהו צדמי הזול כופין את הלוקח ליקח משום ייפוי כח דמוכר ‏‏‏לדחתם ^א לא מפסיד הלוקח מידי: **כשהוא נוטן לו**. מוכר ללוקח: **כגון דהוה וולא מעיקרא**. דא"ל לוקח לא צעינן לקנות קרקע ביוקר דמעיקרא נמי אס לא מפני שמלאתיה צוול לא הייתי לוקחה וכל היכא דאית ליה טענה מעלייתא ללוקח לא ייפו חכמים כחו דמוכר הלכך אס רוצה מוכר לכפותו יתן לו כשעת שלקח דהיינו צוול דהשתא לית ליה טענה ללוקח ויקנה צעל כרחו: **אמר רב הונא ט' קבין שאמרו**. צמתני' דאס הותירו צשדה ליתנהו צתורת ‏‏‏מכירה ^ו ולא צתורת עשיית חשבון ליפות כחו ‏‏‏לרב הונא ^ז קרקע: **ואפילו צנצקע גדולה**. שמחזקת י' כורין קאמר דמחזיר קרקע אע"ג דלא הותיר צין הכל אלא ט' קבין דס"ל לרב הונא דרובע לסאה הוי מחילה טפי לא הוי מחילה אלא יעשה חשבון וכן לבית כור דהויא ל' סאים ל' רבעים הוו מחילה טפי מל' רבעין דאיכא טפי מרובע לסאה יעשה חשבון עד דמטי לט' קבין דהויא חזרה והני מילי בית כור אכל שני כורים כדי איכא רובע לכל סאה הוי טפי מט' קבין כל כך ודאי צמכירת שדה אחת לא מחיל איניש הואיל ויש צמותר חשיבות שדה ויחזיר לו קרקע ומיהו כל זמן דלא הוו ט' קבין מורה רב הונא דרובע לבית סאה הוי מחילה כגון בית ל"ה סאין אני מוכר לך ואיכא ל"ה רבעין מותר דהיינו ט' קבין חסר רובע הוי מחילה: **ורב נחמן אמר נוטן ו' קבין כו'**. דלא שנא רובע אחד לסאה אחד ולא שנא אלף רבעים לאלף סאין הוו מחילה:

בית כור פרק שביעי בבא בתרא

קד.

פחות כל שהוא ינבה. מה שפ"ה דהא דאמר רבא כל דבר שנצמדה אפי' פחות מכדי אונאה חוזר היינו צמטלטלי אגב חורפיה לא עיין דצהדיא אייתי לה כריש פ"צ דקדושין (דף מצ: ושס) אמקרקעי דאמר וצמקרקעי נמי לא אמרין אלא דטעו צעילויא אכל צמשחתא לא כדרכא כו' ואור"י דרבא איירי כשמדדו והטעוהו צמדה ‏‏‏א ^א אכל כהא לא מדדו עדיין אלא צבאין למדוד ומתחלה היה נמי יודע שאינו מכוין כ"כ שלא יהא או פחות או יותר‏‏‏י ^ב‏²‏: **פחות כל שהוא ינבה**. וא"מ ולימא ליה דלדעתא דהכי לא זצני וי"ל דקאי בתוך השדה ‏‏‏ה ^ה‏^ו‏: כדפרישית דמתחילה היה נמי יודע שאינו מכוין לגמרי: **אא"א מהא צ"בא צמשמע מינה**. ולא קשיא רישא רישא לסופא

דלישנא דחד מניייהו לאו דוקא ולא נקטיה אלא משום סיפא דכפ"ה‏‏‏פ ^ו‏⁷‏: **פרושי קמפרש איזהו בית כור שהוא בבית כור כגון דאמר צ"ה הן חסר הן יתר**. תימה דמלי הן חסר הן יתר צבכית כור ‏‏‏ה ^ה‏⁸‏: (והן חסר והן יתר משמע טפי דהגיעו מומאי) דמשמע כבית כור ‏‏‏ו ^ו‏⁹‏: דלי דא"ל בית כור עפר אני מוכר לך הן חסר הן יתר איכא למימר תפוס לשון ראשון ולהכי תלי ליה צבכית כור:

אם בן אני מוכר דך אני מוכר [דך] צ"מא צ"י. צממה דוכתי דיין הכי וצממה דוכתי לא דייקט‏‏‏‏‏: **אא"א צאו ש"מ סתמא נמי בהן** חסר הן יתר כו'. ותימה

דכיון דתנא רישא צ"מ כור עפר סתמא דהגיעו אמאי אינטרין למיתני סיפא הן חסר הן יתר דכ"ש הוא וי"ל לאשמועינן דלפ"ה דוקא בית רובע אכל יתר מרובע לא א"כ תנא סיפא לגלויי רישא שלא תאמר רישא דא"ל הן חסר הן יתר מכלל דרישא דלא קא"ל וכענין זה יש צממה מקומות ותימה דרבי יצחק קאמר לעיל טרשין שאמרו בית ד' קבין אכל יומר צין נמדדין עמה הא אמר הכא דבית כור סתמא כהן חסר והן יתר דמי ואפילו לא היו טרשין כל עיקר אלא היה הקרקע חסר הוה אמינא דהגיעו כ"ש השתא וי"ל דרבי יצחק לא קאמר אלא להצטרף‏‏ לפחות מרובע לסאה‏‏^ה ולרשב"א נראה דלא קשיא מידי דהכא מיירי צעומד צאותה שדה ורואה כמה יש בה‏^ו אכל צאינו רואה אותה פשיטא ליה דהתם לא אמר הגיעו דאס התנה בית כור עפר למכור לו מי מצי למיתב ליה בית כור שהוא פחות רובע לסאה וסבירא הוא דהתם אפילו ע"י יכויל לא היה מקבל לוקח דא"ל **לדעתא דהכי** לא זצני שלא היה דעתו לקנות אלא בית כור שלם וצדכי איירי רישא דמתמימין ולהכי א"ר יצחק טרשין שאמרו בית ארבעת קבין אכל טפי לא דאי הוה חזינן להו כאיילו אינן כלל אפילו לא היה חסר אלא קצ חייב להשלים שלא קנה אלא בית כור שלם לגמרי: **וצא**

לו מעות כדי שלא יפסיד הלוקח: והתניא כשהוא נוטן לו. המוכר ללוקח: נוטן לו כשער שלקח ממנו. ביוקא אע"פ שמפסיד הלוקח הדשתא בשעת פרעון הזולה: מאי הא ברייתא דקתני נוטן לו כשער שלקח ממנו דהוה זולא כשמכרה והשתא יקרא ונותן לו כשעת הזול בשעה שקנאה לוקח ולא מפסיד לוקח אבל בשעה שהותירו לו המוכר על ד' קבין ומחצה ידו על העליונה לקבל מן הלוקח איזה שירצה או קרקע או מעות: ואם שייר בשדה. היינו שהותיר אצל הלוקח בית ט' קבין חשוב שדה בפני עצמו ומחזיר: אמר רב הונא ט' קבין שאמרו אפי' בבקעה גדולה. שאם מכר לו י' כורין בבקעה גדולה אחת או י"ב ובין כולן הותיר לו ט' קבין מחזיר לו דחשוב שדה בפני עצמו הוא ולא אמרינן הואיל דליכא לכל כור וכו' ט' קבין להחזיר לו אינו מחזיר: ורב נחמן אמר נוטן ו' קבין ומחצה לכל כור וכו'. דהיינו לכל סאה

עין מושפטי נר מצוה

יב א מ"י פכ"ח מהל' מביה הלכה ו סמנ עשין ככ טו"ש"ע ח"מ סי' ר"מ סעיף ח: כ ב ג מ"י שס הל' ח טו"ש"ע שס סעי' יא: בא ד מ"י שס הל' י טו"ש"ע שס ס"י:

רבינו גרשום

מי אמרינן כמדה בחבל דמי או כהן חסר הן יתר דמי א) שאם פיתח רובע לסאה אית ליה כי האי דינא ותפשוט לך מואז: אימא סיפא וכו' והוא סתמא כמדה בחבל דמי. ולא הגיעו: ת"ש בית כור עפר אני מוכר לך וכו'. דהיינו סתמא אמר ליה. כבית כור עפר אני מוכר לך או הן חסר (או) הן יתר אני מוכר לך אפי' וכו'. ומדקתני להו אהרדיי ש"מ דסתמא כהן חסר הן יתר דמי ותפשוט לך מואז: מהא לא תפשטו דהתם פרושי קא מפרש אי זהו בית כור. שאם אמר לו בית כור אני מוכר לך שהוא בבית כור. כלומר ירדאי להיכא דאמר ליה בבית כור עפר אני מוכר לך היינו משמע הן חסר הן יתר דהיינו כבית כור עפר ולא בית כור ממש דאפי' פיתח רובע לסאה או הותיר רובע לסאה הגיעו ודינייהו שוו אהרדיי ואפי' היו שם נקצנים או סלעים יתר מעשר נמדדין עמה ולפרושי אתא וליכא למשמע מהבא אם אמר ליה סתמא: מתקיף לה רב אשי אם בן הוא. דלפרושי אתא הוא דקתני ברייתא תרי זימני אמר מוכר לך לפה ל' ליתני בית כור עפר כבית כור עפר אני מוכר לך הן חסר הן יתר דאי [אן] תני הכי משמע כדקאמרת דלפרושי אתי אלא לאו ש"מ הואיל דקתני אכל חד אני מוכר לך סתמא נמי כהן חסר הן יתר דמי דאפי' פיתח רובע לסאה או הותיר הגיעו: פ"ס מהו וכו' ליפות כחו של לוקח לא אמרינן והא תניא פיתח ו' קבין ומחצה לכור. המוכר ללוקח או הותיר לו ו' קבין ומחצה הגיעו: יותר מיכן. כגון ח' קבין ומחצה אם פיתח לו המוכר ללוקח יותר מד' קבין ומחצה ואינו רוצה להשלים לו והלוקח רוצה להשלים לו כופין המוכר למכור ולהשלים לכור שלם והיינו ייפוי כח ללוקח. ואם הותיר לו המוכר יותר מד' קבין ומחצה והלוקח אינו רוצה לקנות ליתן דמים כופין אותו ללוקח דמיצי למימר ליה המוכר הואיל דלית ביה שיעור שדה אינו רוצה ליקחנו ויחייב ליה דמי אלמא דכי הוכי דאמר' ליפות כחו של מוכר אמרינן ג) הכיא דהותיר לו דמקבל כל מאי דבעי או קרקע או מעות וליפות כחו של לוקח לא אמרינן והכא טעמא מאי כופין את המוכר למכור דמשמע דהיינו ייפוי כח דלוקח כגון דהוה יקירא ארעא כשמכרה לו ופיתח לו יותר מד' קבין וול השתא ואמרינן ליה הירשות בידך ליתן לו או מעות או קרקע אלא אי ארעא היבת ליה להשלים הכור הב ליה כוללא הדשתא או תשלם

^[1] נראה דמסר כאן וי"ל בית כור עפר וכו' פחת כ"ס ינבה וכו' הא סתמא כהן חסר או יתר דמי שאס פיתח וכו'. ג) נראה דצ"ל ה"ג אמרינן ליפות כחו של לוקח: התם כגון וכו'. כלומר דהיכא דהותיר לו וכו'